

MALLAFRÈ, Joaquim (2016): *Uns i altres. Literatura i traducció*. Pròleg de Francesc Parcerisas. Reus: Centre de lectura Reus, 218 p.

Mallafr(h)edonisme

La publicació d'aquest volum heteròclit permet fer una mirada panoràmica sobre l'obra de Joaquim Mallafrè Gavalrà (Reus, 1941), un home de lletres responsable d'una ingent producció textual en català que inclou la traducció d'algunes de les obres cabdals mai escrites en anglès. El volum aplega textos esparsos (estudis, articles, conferències) dividits en dos blocs. Els corresponents als *Uns* són els que tenen com a objecte d'estudi alguns autors del seu entorn reusenc, com Josep Maria Aravat, Jordi Gebellí i Xavier Amorós, o de la literatura catalana en sentit més general. Textos que, per persona interposada, formen interessants escaletes que permeten guaitar en l'espai autobiogràfic de Mallafrè durant la seva etapa de formació, amb el Centre de Lectura de Reus de nucli irradiador. És la tasca de l'intel·lectual, com assenyala encertadament Francesc Parcerisas al pròleg, desenvolupada en un entorn propici que n'evita l'aïllament. Les notícies que Mallafrè ens dona d'escriptors que són els seus sèniors permeten reconstruir un entramat de gruix notable que fa de Reus un escenari sensiblement més propici per a personatges com ell o Gabriel Ferrater que d'altres viles natsals d'homes de lletres. La Sueca de Joan Fuster, per exemple. Tot i això, la seva marginalitat respecte al gran centre irradiador de Barcelona resulta rotunda, si ens atenim a la percepció que en té Josep Maria Aravat, un dels autors estudiats per l'autor.

La grandesa d'aquest volum rau en l'amplitud, que abasta tota la seva trajectòria, i en la varietat. No és un volum sistemàtic ni exhaustiu, però res del que ha estat essencial en la seva tasca literària en queda exclòs. El to general propi de Mallafrè defuig la grandiloquència i es fonamenta en la naturalitat més fluïda. Així, explica a la introducció els dos motius pels quals la primera part del llibre no inclou, ni de bon tros, tots els treballs que ha escrit sobre els autors catalans que li són pròxims. El primer motiu és que li agrada molt l'exposició oral i que sempre la fonamenta en un simple esquema, que resultaria "molt laboriós de vestir com a escrit presentable"; així doncs, en aquest volum es limita a reproduir aquells treballs que li va caldre redactar però que al capdavant van restar inèdits. El segon motiu d'exclusió textual és atzarós i Mallafrè en remarca explícitament la manca de motius transcendents. Simplement molts dels seus escrits «han quedat oblidats en armstrads i disquets que ja són obsolets». Lexicalitzar els *armstrads* —aquells pseudoordinadors que semblaven una mera evolució de la màquina d'escriure elèctrica perquè no tenien ni disc dur— és una manera sensacional de remuntar-se als primers estadis de l'era digital, quan la tecnologia ja evolucionava tan de pressa com ara, però patia una obsolescència no programada que feia cada pas pràcticament incompatible amb el següent. Sigui com sigui, Mallafrè il·lumina especialment dos autors dels quals ha estudiat el conjunt de l'obra: Arnavat i Gebellí.

Els protagonistes de la segona part del volum, els denominats *Altres*, són molt més coneguts que els *Uns*. Com que la tasca central de Joaquim Mallafrè ha estat la de traductor, hi trobem consideracions de gran interès sobre les seves celebrades traduccions de l'anglès al català d'autors de gran pes, com James Joyce o Laurence Sterne, sense menystenir altres fonts de plaer literari més desconegudes. Mallafrè tanca la seva introducció amb una frase que sembla caçada al vol en una cua de conversa i transcrita fidelment per una estenògrafa amatent: «Llegiu, de tot plegat, els escrits que us interessin i passeu per alt els que no us cridin l'atenció». Unes instruccions d'ús que inciten a una lectura no lineal, a salts, que basculi entre la curiositat pels aspectes desconeguts i la relectura dels coneguts. La naturalesa del volum, afegida a la determinació explícita de l'autor, provoquen que fer-ne una recensió sigui una tasca laberíntica, amb cruïlles constants davant de les quals cal decidir cap on tirar. Una situació que m'ha tingut encallat durant mesos en l'escriptura d'aquest text fins que no he trobat una manera heterodoxa de fer-ho. M'he proposat donar-ne notícia a través d'una escriptura que és ressò de la lectura, a partir d'un neologisme *ad hoc*. Del que a partir d'ara vindrà proposo dir-ne *mallafrèdon* per analogia amb l'escriptura contínua que els antics grecs denominaven *bustrofedon* (volta dels bous) i que consistia en escriure una ratlla del dret i la següent del revés, sense aixecar així mai la mà del full. Que ningú no

s'esveri. El *mallaf(h)edonisme* que proposo per parlar d'*Uns i altres* és molt més fàcil de llegir. Una simple malla textual sense fre que es concentra, hedonista, en vuit pans de text, vuit paràgrafs, associats a les vuit lletres del cognom de Mallafre. Proposo, doncs, una aproximació en acròstic *mallaf(h)edonista* que permeti espigolar alguns aspectes que "criden l'atenció" d'aquest llibre tan recomanable.

M de MITJANCER

Joaquim Mallafre és un mitjancer. Ha dedicat la majoria dels seus esforços a la mediació entre lectors de comunitats lingüístiques diferents. És un torsimany, un traductor, un intèrpret del que llegeix. En la segona part d'aquest volum emergeix la seva tasca. És una professió amb tant de futur, aquesta, que aviat tots necessitarem traductors especialitzats en algun registre de la nostra mateixa llengua: traductors d'informes mèdics, de declaracions polítiques, de contractes hipotecaris, d'al·locucions d'experts televisius... Ja ho deia George Steiner a *After Babel. Aspects of Language and Translation* (1975): «Llegir és desxifrar. Parlar és traduir». La nostra cultura té una bona tradició traductora, fruit de la necessitat de mantenir-se connectada amb la resta de llengües del món. Mallafre n'és un exponent magnífic. La seva celebrada traducció de *l'Ulisses* de Joyce dota de credibilitat totes les seves consideracions teòriques. Recordo haver llegit, fa dues dècades, un llibre cabdal en aquest àmbit: *Llengua de tribu i llengua de polis: bases d'una traducció literària* (1991), en el qual Mallafre primer situa el lector en el marc de la teoria de la traducció i després l'acompanya fins a la rebotiga del traductor amb un seguit d'exemples destinats a desactivar la tradició NT, en referència a la "nota de traductor" a peu de pàgina. En aquest volum retrobem la seva argumentació al respecte, enriquida amb l'explicació de les diverses solucions i postures davant aitals notes. Per il·lustrar la complexitat de la qüestió, ho exemplifica amb una traducció de Walter Scott en la qual conviuen notes de tres fonts: les de l'autor, les del traductor i les del revisor que corregeix el text. A *Uns i altres* també retrobem la metodologia *mallaf(h)edonista* i les idees centrals del seu quefer de torsimany. Ens emmirallem en les seves paraules quan escriu: «Tradueixo per a un lector que és *el meu semblant* en la mesura que compartim els mateixos gustos i un anàleg repertori de registres. Viatjo al paisatge de l'obra original i l'explico en català al lector de la meua llengua». Tan senzill i tan difícil com això. L'al·lusió al meu semblant, *mon semblable, mon frère!*, és la clau. El traductor se sap membre d'un col·lectiu de consemblants i per això pensa en ells quan tradueix. A diferència de l'autor, que és una figura més difusa, és i se sap un mitjancer. Fins i tot es fa seva una idea d'Anthony Pym, quan diu que «cal traduir com ens agradaria ser traduïts». Per això, quan apareix el debat de la literalitat, Mallafre considera que en la traducció poètica és inevitable agafar-se llibertats per reproduir, en la mesura del possible, l'efecte del text original perquè no es doni la paradoxa que la literalitat s'oposi a la fidelitat. En tal cas, assenyala, «faria l'original incompreensible i els traductors opten per una certa llibertat de traducció». Parla d'Italo Svevo i de Samuel Beckett. En la seva vocació de mitjancer verbal, Mallafre reivindica la importància dels traductors fent-se ressò dels fonaments de la llengua catalana: «Ja sabem que les primeres obres escrites en català —com en moltes altres llengües—, divulgadores del dret i de la religió, eren traduccions». Es remet, entre d'altres textos primerencs, a les Homilies d'Organyà i destaca el paper dels traductors de la Cancelleria, sobretot a l'hora d'establir un model de llengua: «en la creació d'un estil i d'una estructuració de la llengua».

A d'ANGLÈS

La traducció de *l'Ulisses* de James Joyce ha estat a bastament lloada i el seu *Tristram Shandy* de Laurence Sterne, més recent, és una delícia. Dues obres d'estructura complexa que, malgrat les diferències, podria rebre en tots dos casos el qualificatiu de mallafredica, perquè en l'una la malla la formarien les paraules comprimides en el cervell de Leopold Bloom de tota la gent amb qui es va trobant en una sola jornada i en l'altra la malla seria menys articulada per un trajecte, en la miscel·lània fins i tot ortotipogràfica que Sterne teixeix durant la llarga i episòdica escriptura d'una novel·la del segle XVIII que, tanmateix, Mallafre no dubta a etiquetar "d'avantguarda". Més enllà d'aquests dos grans autors, Malla-

frè ha traslladat de l'anglès al català obres d'Alan Ayckbourn, Henry Fielding, Rudyard Kipling, Thomas More o Harold Pinter, entre d'altres. I també poemes anglesos de Borges o peces de Beckett. En aquest *Uns i altres* destaquen els treballs sobre l'*Ulisses* («Temes i recursos»), *Dublinesos* («De l'estrany quotidià») i *Tristram Shandy* («Una novel·la d'avantguarda del segle XVIII»). Sobre la llengua de Sterne, tan allunyada de l'anglès contemporani, considera que busca sempre la comunicació i en compara fragments amb Josep Pla (a *Girona, un llibre de records*). L'analogia es fonamenta, sobretot, en el punt de vista del narrador, sempre allunyat de la solemnitat i prolix en la descripció, la qual cosa els agermana en una tendència a la digressió que jo gosaria titllar de *mallafr(h)edonista*. Però també entra més al detall en qüestions lingüístiques. Troba que tots dos només usen el to solemne quan volen suggerir-ne l'afectació, i en el cas de Sterne descriu el seu anglès d'una manera molt àmplia: «manté un anglès mitjà, compatible, però, amb l'onomatopeia, l'acròstic i altres manipulacions textuais, i amb el coneixement del llenguatge militar, filosòfic, mèdic, pictòric o legal. Tot plegat amb domini i amb absoluta llibertat, que ens ofereixen una modalitat de llibre rar i curiós, sense deixar de crear una baula imprescindible i especialment divertida de la gran novel·lística universal». *Tristram Shandy* és un llibre singular i notablement avançat al seu temps per la constant interpel·lació de diàleg que l'autor fa al lector, mitjançant recursos tipogràfics molt diversos que gairebé prefiguren l'escriptura amb emoticones de l'era digital: «Un dit estès subratlla la dixi, apareix una creu si un personatge se senya i l'obra és plena de fanalets, d'asteriscs, garlandes de guions i claudàtors d'intenció vària». Però Mallafrè encerta de ple quan assenyala que la singularitat més remarcable de l'obra ve donada pel seu tractament del temps, lligat a la mateixa concepció del llibre entès «com a artefacte físic que es va escrivint i que es va llegint», que es va construint i deconstruint. Fidel a la tradició acadèmica anglosaxona, en els seus textos, desacomplexadament erudits, sobre Joyce o Sterne, Mallafrè es mostra sempre disposat a obrir la porta a tots aquells que puguin desconèixer els universos referencials d'unes obres tan destacades i demostra una exquisida capacitat lectora, tot confirmant que la traducció és sempre la lectura més profunda. Potser perquè l'he sentit o llegit més vegades parlant de l'*Ulisses*, el treball joycià que destacaria en aquest volum és el referit a *Dublinesos*. Mallafrè es fa ressò de la lectura del llibre com una analogia de les diverses etapes de la vida, tot desembocant en l'impressionant relat final de «Els morts». I es demana: «¿Quin element l'acosta a la terra, que vol dir a la mort, en cert sentit, al ventre-tomba (*womb-tomb*) d'on surt la vida? La dona és un fil essencial: la mare i l'amant: la mare i Molly Bloom. Gea-Tel-lus de l'*Ulisses*, l'Anna Livia Plurabelle, fluent com el Liffey de la nit estàtica de Dublín a l'hora de la vetlla del *Finnegans Wake*». A *Dublinesos* apareixen les dones imaginades de les novel·les, «noies maques, indòmites, atractives i amb la cabellera esbullada».

L & L de LENGUA i de LECTURA

Queda clar que la llengua i la lectura han estat les activitats centrals en la vida de Joaquim Mallafrè. Segurament, la seva vinculació amb el Centre de Lectura de Reus no n'és pas aliena. En la breu introducció Mallafrè esmenta, com qui no vol la cosa, alguns dels causants d'aquesta afició. En primer lloc, «els llibres de la meua padrina de fonts, amb qui em vaig criar tant o més que amb els pares». Després, per explicar la seva tendència a la literatura anglesa, cita «l'impuls de la Sofia Ventosa, professora de francès a l'Institut Gaudí de la Plaça d'Hèrcules». Sembla una paradoxa que una francòfona sigui assenyalada com a causant d'anglofília, però l'explicació és extralingüística. Quan va ser company seu, com a professor interí, l'antiga professora de francès el va empènyer a sortir a fora en comptes de fer oposicions i la destinació va ser Ludlow, a Anglaterra. Els detalls autobiogràfics, sempre discrets, reapareixen indirectament quan exposa els treballs més extensos del volum, dos estudis sobre el conjunt de l'obra de dos poetes reusencs no gaire coneguts en el conjunt del país: Josep Maria Arnavat (1917-1976) i Jordi Gebellí (1932-2004). En l'estudi sobre Arnavat, un joveíssim Mallafrè apareix en el moment que comença a trepitjar el Centre de Lectura, s'enlluerna amb les traduccions del Dr. Vallespinosa i un dia arriba a exercir de presentador de Josep Pla. L'ambient que descriu per contextualitzar les obres d'Arnavat o de Gebellí és el de la generació següent a la noucentista, a la que Josep Murgades denomi-

na, en clau local, la projecció territorial del noucentisme. Aquests dos treballs són extensos i canònics V.O. (per Vida i Obra), amb una part biogràfica i una de bibliogràfica. Resulta entretingut albirar detalls detonants, com quan Arnavat renega amargament del centralisme absolut de la societat literària barcelonina o quan Gebellí explica (en un article de 1987) que «Al primer any de la guerra va ser la primera vegada que vaig sentir parlar en castellà a la meua vida». L'aproximació de Mallafrè és la d'un estudiós que té fonts directes i, alhora, es documenta com si investigués un autor de fa dos segles. Sobta topat amb Gabriel Ferrater exercint de secundari en aquests relats. Tot plegat té un aire molt marcat de pont entre dues èpoques. Els estudis sobre Arnavat i Gebellí es complementen amb recensions més breus que Mallafrè ha publicat en el decurs dels anys sobre llibres d'altres *Uns*, com Xavier Amorós, Fina Anglès, Roger Vilà, Adam Manyé o el singularment prolix inventari de *Pseudònims usats a Catalunya i a l'emigració* d'Albert Manent i Josep Poca (2013). Entre aquestes recensions, destaca la que li dedica a un llibre de narrativa d'Albert Jané, un autor més conegut per altres ocupacions: la de lingüista, des de les seves ja llunyanes columnes a l'*AVUI* «Sobre el llenguatge», o la d'especialista en literatura infantil, al *Cavall Fort* o barrufant traduccions dels Barrufets, del nom dels quals en català és el responsable últim (i primer). El lingüista Jané, company de la Secció Filològica de l'IEC, rep aquí atenció per la publicació d'un nou llibre de narrativa, *El contrapunt dels decasil-labs*, un volum espurnejant que Mallafrè compara amb Pere Calders amb diversos exemples que demostren la pertinència de rellegir l'obra narrativa per a adults d'Albert Jané. Les recensions no són l'únic gènere recollit en l'àmbit de la lectura d'obra original d'autors catalans. Mallafrè inclou també la transcripció d'una conferència inèdita sobre Joan Peruchó que va impartir a Pratdip el 31 de juliol de 2005: «La ficció de Joan Peruchó situa Pratdip en la realitat del somni compartit pels apassionats de la literatura, i feu bé d'agrair-li-ho, d'honorar-lo».

A d'ALEGRIA

L'alegria té mala premsa en el món de la creació. La primera frase d'*Anna Karénina* de Lev Tólstoi sembla que marqui el camí: «Totes les famílies felices s'assemblen, les dissortades ho són cadascuna a la seva manera». És un lloc comú que el conflicte és el motor literari per antonomàsia i que els millors poemes d'amor són els que s'escriuen des de l'absència de l'ésser estimat. Tanmateix, el to que després aquest volum d'*Uns i altres* sembla desmentir-ho, perquè els textos de Mallafrè llisquen en un registre enjogassat, fins i tot en els fragments més acadèmics, i el lector en cap cas percep que l'autor relacioni la tasca literària amb cap mal tràngol. De fet, dedica només tres ratlles a lamentar-se per no haver publicat obra de ficció pròpia: «No cal dir que m'hauria agradat escriure obres pròpies, però no podent competir amb els grans autors, amb poca imaginació per a la ficció, m'he dedicat a fer d'interpret d'algunes obres importants de la literatura en llengua anglesa». Ho atribueix al gran nivell dels grans autors i a la seva poca imaginació, però potser hi té més a veure aquesta joia inherent que batega en la seva prosa, que aquí gosem batejar amb aquest invent del *mallafr(h)edonisme*. Potser és aquesta alegria hedonista el que l'ha allunyat de l'impuls de crear del no-res i l'ha dirigit a fer-ho a partir d'un guió previ. Només cal llegir-lo o escoltar-lo per detectar en les seves frases el dring enjogassat del plaer lingüístic. Altrament, no hauria pogut traduir, com ho ha fet, obres tan riques en joc verbal. Entre moltes altres consideracions sobre la codificació i l'estil del model de llengua catalana de traducció, que Mallafrè considera transmesa de manera anòmala per culpa de les circumstàncies històriques, fa una reivindicació argumentada que crida l'atenció: Folch i Torres. Mallafrè reivindica el joíós coixí verbal del patufisme i el vincula a la seva activitat professional més celebrada: «Abans d'aprendre gramàtica catalana, llegint Patufets m'havia familiaritzat amb els jocs que em permetrien trobar un nom per a «Mr. Quatrepotes» (All-fours), «Lord Trepig de Trepitjous» (Lord Walkup of Walkup on Eggs) o «Besaculis» (Kissarcus)». Els dos primers exemples són de l'*Ulisses* de Joyce i el tercer de *Tristram Shandy* de Sterne. Pur hedonisme verbal. En un altre dels textos, aquesta alegria enjogassada li permet replicar amb elegància les crítiques de la parella Pericay i Toutain sobre l'encartonament noucentista del model de llengua. Reivindica sense vacil·lar les traduccions de Jordi Arbonès, denigrades per la llavors parella de verinosa-lingüistes, però discrimina des del coneixement els usos orals de paraules com ara «abellir», «virosta» o «enguany»,

que ell troba naturals, d'altres noucentistes amb les quals les havien arrengrerat: "tocom, llur, ensems, de bon antuvi".

F de FAMÍLIA

L'escriptura de Mallfrè és essencialment familiar. Neix d'una deu que brolla a la sobretaula de casa, entre flaires coneguts i espais acollidors, tal com relata ell mateix quan intenta explicar la causa de la seva vocació literària, l'instant zero: «La riquesa de la tradició oral dels meus pares, expressada en tertúlies de sobretaula amb versos, acudits, cançons, anècdotes, abundància de frases fetes... to plegat en un entorn sense ràdio ni televisió». Aquesta flaire recorre tot el volum i tota la producció *mallafr(h) edonista*. La seva prosa juga la carta de la proximitat amb el lector, que s'identifica amb el text en un moment o altre perquè hi troba, barrejades, consideracions tècniques i emocionals. El model de llengua de cada escriptor pot tenir arrels molt diverses que depenen de les circumstàncies personals de la seva vida, però tothom ha tingut infància, que és el període d'adquisició verbal, i la petja que deixa és molt més intensa que d'altres aprenentatges. En plena anàlisi teòrica dels problemes de traducció, Mallfrè ens pot sorprendre amb els seus records d'infància: «Traduint Fielding i Sterne, o Joyce i Beckett, se m'insinuaven solucions sentides al germà gran, al mercat de Reus dels dilluns, punt de confluència de girs dialectals, de partides de billar i d'argot de gitanos». I acte seguit ho exemplifica amb un munt de casos en els quals, diu, l'expressió col·loquial joyciana ja se la troba feta en català. Com per exemple en aquests dos de claríssims: «Obre la boca i tanca els ulls» (*Shut your eyes and open your mouth*) i «inseguir com el cul del jaumet» (*as uncertain as a child's bottom*).

R de RODOREDA

En l'àmbit de la traducció inversa, la vinculació de Mallfrè a la Fundació Mercè Rodoreda de l'IEC propicia la seva aproximació a l'univers rodoredià. D'aquí que, en un dels capítols més interessants del llibre, apliqui la seva lectura crítica a diverses de les traduccions d'obres de Rodoreda a l'anglès, de vegades tan separades en el temps com en el to, com és el cas dels treballs de David Rosenthal o Peter Bush. Mallfrè hi analitza factors ideològics i qüestions tan tècniques com els topònims o l'adaptació de noms propis de personatges, que Bush anglifica. Fins i tot s'entreté a servir-nos una crònica d'una trobada de traductors de Rodoreda a la trentena de llengües a les quals està traduïda l'autora de *La plaça del Diamant*. Assistir-hi li permet classificar-los, i no se n'està: «Els qualificaria d'entusiastes, acadèmics i professionals, per aquest ordre». Els primers són els que s'han acostat a Rodoreda per amor, enamorats de la seva obra i, per extensió, d'altres autors catalans i de la resistent literatura catalana. Els segons hi van accedir per la via universitària, normalment a través d'algun Departament de Filologia Hispànica amb estudis de llengua i literatura catalana. Mallfrè destaca la tasca dels lectors de català. Dels tercers, menys nombrosos a la trobada, diu que són traductors professionals (del castellà o anglès) que han acabat aprenent prou la llengua per traduir-la directament, sobretot a partir de 2007, quan la literatura catalana va ser la convidada d'honor a la Fira de Frankfurt. De la secció rodorediana del llibre, resulta especialment interessant el cas de l'autotraducció al castellà que l'autora va fer del seu conte «Semblava de seda» («Parecia de seda», 1978), en la qual Mallfrè s'entreté a assenyalar trenta exemples concrets d'afegitons provocats per la pulsio de la reescriptura. José Batlló va afegir-lo en una segona edició de la seva traducció dels contes de *Mi Cristina y otros cuentos*.

E d'EXPLORADOR

Finalment, Joaquim Mallfrè mostra el perfil d'explorador que té qualsevol traductor vocacional. Tot lector curiós en altres llengües viu en algun moment l'epifania de la descoberta literària que no té versió en la seva llengua, i llavors frisa per oferir-la a la seva comunitat lingüística amb entusiasme encomanadís. En aquest apartat destaca amb llum pròpia una obra d'Edward Bulwer-Lytton, autor conegut

gut per la seva novel·la *Els últims dies a Pompeia*, de qui Mallafrè reproduïx fragments de la seva traducció d'una altra obra, *Zanoni*, inèdita quan es va publicar aquest volum i que probablement ja serà a les llibreries gràcies a Adesiara quan surti aquesta recensió. Més enllà dels fragments que podem degustar en aquest volum, ens sorprèn saber que Bulwer-Lytton és considerat la font de diverses frases fetes que han esdevingut lloc comú, com ara «la ploma és més poderosa que l'espasa» o «el dòlar totpoderós». Benvinguts al *mallafr(h)edonisme*.

Màrius SERRA
Institut d'Estudis Catalans

METZELTIN, Michael (2016): *Româna în contrast. O cercetare tipologică [El romanès en contrast. Una recerca tipològica]*. Iași: Editura Universității «Alexandru Ion Cuza» (Logos, 26), 188 p.

Text completat i ultimament en alemany per l'autor i traduït al romanès per Octavian Nicolae, amb pròleg d'Andrei Corbea-Hoișie, professor de literatura germànica a la Universitat "Alexandru Ion Cuza" de Iași i exambaixador romanès a Viena.

Michael Metzeltin, entre altres títols i investidures, és professor emèrit de Lingüística Romànica a la Universitat de Viena, membre de l'Acadèmia Austríaca de Ciències, membre d'Honor de l'Acadèmia Romanesa, Doctor Honoris Causa de les Universitats de Iași i Timișoara, i autor de nombroses obres especialitzades.

Tal com la defineix el propi autor a la contraportada, aquesta obra no pren com a referència la història del romanès, sinó que defineix els trets tipològics de la llengua actual en mig d'una comparació interromànica. És a dir, no es tracta de les característiques que presenta el romanès com a derivació històrica del llatí ni de la seva ubicació balcànica, sinó de destacar la seva idiosincràsia estructural que la distingeix d'altres llengües i li permet expressar estructures intel·lectuals i estratègies pragmàtiques.

De fet, planteja quina lògica ofereix identificar un grup nuclear de llengües a partir d'un sol tret gramatical, per exemple el romanès, l'italià i l'albanès a partir d'un sistema compartit d'elements ambigenèrics, o bé entre el romanès, el búlgar i l'albanès a partir de la posposició de l'article determinat. L'anàlisi de la tipologia lingüística del romanès permet considerar no sols les afinitats que ofereix amb la Romània occidental i amb les llengües balcàniques, sinó també les diferències, especialment interessants, que hi ha en el mateix marc.

Introducció. Antologia de referències històriques sobre la noció més o menys definida i sencera del conjunt de llengües derivades del llatí començant per la primera coneguda, a l'entorn dels anys 1303-04, la clàssica *De vulgari eloquentia* de Dante Alighieri.

Part I: La llengua romanesa entre les llengües romàniques

1. Les llengües romàniques estàndards actuals. Són les derivacions europees del llatí: romanès, friülà, ladí dolomític, romanx, italià, sard, cors, occità, francès, català, aragonès, espanyol, asturià, gal·lec i portuguès.

2. Un tipus històric comú. Posa de relleu les coincidències en el vocabulari bàsic, en neologismes hel·lenístics, classes gramaticals, morfologia del nombre, dètics, pronoms personals, construccions impersonals, conjugacions, formes verbals personals i impersonals, perfrasis verbals, diàtesi passiva, adverbis de mode, subordinació, concordança, ordre de paraules, parts de l'oració, parla indirecta...

3. La classificació de les llengües romàniques. Enumera una sèrie de diferències fonològiques (p. ex., la lenició), gramaticals (nominatiu/acusatiu) i sintàctiques que venen a justificar la divisió clàssica